

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER: PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE
HALKLA İLİŞKİLER ÖĞRENCİLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

Fusun EKŞİ¹

Özet

Her yüksek eğitim programının adaylardan ülkemizde uygulanan giriş sınavlarında yoklanan yeterliliklerden daha fazlasını (kişilik, yetenek, değer vb.) istediği aşikârdır. Bu çalışmada Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım (HİT) programı öğrencilerinin kişiler arası ilişki boyutları birbirleriyle ve çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Örnekleme her iki programda eğitim gören 252 öğrenci oluşturmuş (Erkek 93, %36,9; Kadın 159, %63,1), veri toplama aracı olarak ise İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) kullanılmıştır. Bulgulara göre ölçeğin dört alt boyutta RPD ve HİT öğrencileri sadece onay bağımlılık alt boyutunda RPD öğrencileri lehine farklılık gösterirken cinsiyet, sınıf, yaş, mezun olunan lise türü ve ifade edilen gelirden bir farklılığa rastlanmamıştır. Onay bağımlılık, empati ile olumlu başkalarına güven ve duygu farkındalığı ile olumsuz, empati tüm diğer alt boyutlarla olumlu, başkalarına güven ayrıca duygu farkındalığı ile olumlu korelasyona sahip bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kişiler Arası İlişkiler, Empati, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Meslek Yeterlilikleri

INTERPERSONAL RELATIONS: A COMPARATIVE STUDY ON
STUDENTS OF PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND PUBLIC
RELATIONS

ABSTRACT

University entrance exams in Turkey do not evaluate competencies such as personality traits, abilities, values that undergraduate university programs desire.

¹ Dr., III. Selim İlköğretim Okulu Psikolojik Danışmanı, Üsküdar, İstanbul. E-posta: fusuneksi@yahoo.com

The present study aims to compare the perceived interpersonal competence of the students of guidance and psychological counseling and public relations and publicity. The sample was randomly selected 252 students (93 males, 36.9%; 159 females, 63.1%). As the data collection tool, Scale of Dimensions of Interpersonal Relations developed by İmamoğlu and Aydın (2009) was used. The results showed that only in the approval dependency subscale, guidance and psychological counseling students got higher scores and that no other difference was observed in other subscales in terms of demographic variables. The subscales were found to correlated in the expected manner (i.e. approval dependency correlated negatively with trusting others and emotional awareness).

Keywords: Interpersonal Relations, Empathy, Public Relations and Publicity, Guidance and Psychological Counseling, Occupational Competencies

GİRİŞ

İnsan yaşamı kişilerarası ilişkilerin bir toplamıdır. İnsan doğumundan ölümüne çevresindekilerle bir iletişim ve ilişki içinde olacaktır. İnsanın sosyal davranışlarını ele alan bilimlerden özellikle sosyal psikolojinin konusu olan kişilerarası ilişkiler ve iletişim birçok farklı kuram tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. İnsanın doğumundan itibaren önce annesiyle, babasıyla, ailesiyle, arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle, meslektaşlarıyla ve toplumdaki diğer insanlarla kurduğu ilişkilerin yanı sıra, bilgi çağında iletişim ve ilişki kurduğu insanların sayısı, ilişkilerin niteliği, amacı, türü, süresi gibi değişkenlerin çeşitliliğiyle insan ilişkileri ve iletişim interdisipliner ve farklı şekillerde araştırılması ve anlaşılması gerekli bir konu haline almıştır.

Hovardaoğlu'na göre (1995, s.7) ikili ilişkinin ortaya çıkması için temelde iki önemli koşul gerekmektedir:

- a) A ve B gibi iki birey olmalı,
- b) A'nın davranışları B'den; B'nin davranışları A'dan etkilenmeli, yani A ve B birbirlerine yönelik davranışlarda bulunmalıdırlar.

Johnson ve Johnson'a (1987) göre kişilerarası iletişim, kişilerarası ilişkilerde herkesin mesajları aynı zamanda hem alıp hem verdiği, hem yorumlayıp hem sonuç çıkardığı bir süreçtir. Johnson'a göre kişilerarası ilişkileri ve niteliklerini üç grupta ele alır:

1. Başkalarnı tanımak ve güvenmek: kendini açma, kendinin farkında olma, kendini kabul ve kendine güven özelliklerini içerir.
2. Diğerlerini anlamada kesin, somut, açık olmak: düşünce ve duygularını kendi olarak ifade etmek, sıcaklık ve insanlardan hoşlanmak.
3. Diğerlerini etkilemek ve onlara yardım etmek: karşılıklı olarak ilişkide bulunanların birbirlerini etkilemeleri ve destek vermeleri (akt., Yılmaz, 2007, s.18).

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER: PSIKOLOJİK DANIŞMAK VE HALKLA İLİŞKİLER...

Bilgin'e (2003, s.163) göre iletişim terimi 14. yy.'dan itibaren sosyal ilişkileri ifade eden bir terimdir. Plutchik'e (1997) göre kişilerarası ilişki; bireyin diğerleriyle yaşadığı duygu, düşünme ve davranış stilleridir. Kişilerarası iletişim ve ilişki kavramları bazen birbirinin yerine de kullanılan çok yakın kavramlardır. Bununla ilgili olarak da Güney (2000) kişilerarası iletişimi, kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişimler şeklinde tanımlarken, kişilerarası ilişkiyi de bu iletişimde kişilerin kullandığı yöntemler olarak tanımlamıştır. Leary (1957)'ye göre ise kişilerarası ilişkiler davranışı "bir insanın bir diğerine yönelik açık, bilinçli, etik ya da sembolik davranışları" olarak tanımlar (akt. İmamoğlu, 2008, s.17). ise kişilerarası ilişki kavramını, "iki ya da daha fazla insan arasında gelişen, farklı ihtiyaçlardan kaynağını alan, tanışıklıktan samimiyete kadar farklı yoğunlukta yaşanan, karşılıklı duygusal etkileşim ve davranımlar" olarak tanımlamaktadır (akt, İmamoğlu 2008).

Sullivan (1953) kişilerarası durum kavramını; geçmiş ve gelecekteki kişilerarası etkilerin sosyo kültürel alana eşit bir biçimde yerleştirildiği karmaşık bir alanı işaret etmek amacıyla kullanmıştır. Burada esas öge değiş tokuş fikridir. Başarılı kişilerarası ilişkiler kendine saygı ve güvenlik gibi ihtiyaçları tatmin eder (akt. Saymaz, 2003, s. 31).

Bowlby'ye göre insanın dünyaya gelişinden itibaren kendine en yakın kişi olan annesiyle ilişki kuran bebeğin yaşamı bu ilişkinin muhteva ve kalitesiyle şekillenecektir. Özetle Bowlby anne- çocuk arasındaki bağıllık ilişkisinin kişinin ileriki yaşlarındaki ilişkilerini biçimlendirdiğini savunur (Bretherton, 1992).

Kişilerarası ilişkileri anne-çocuk (aile), arkadaşlık, evlilik- aşk ve mesleki ilişkiler olarak ayırdığımızda özellikle genç yetişkinlik döneminden itibaren bireyin yeni ve daha uzun süreli ilişkiler kurma konusunda seçimler yaptığını görüyoruz. Birey bu dönemde işe başlama, eş seçimi, eşle yaşamayı öğrenme, toplum içinde bir kuruma girme, sağlıklı ilişkiler sürdürme gibi gelişim görevlerini yerine getirmektedir (Aydın, 2002). Böylece bireyin kişilerarası ilişkileri alanındaki başarısının onun yaşam başarısını şekillendirdiği bir dönem başlamış olmaktadır.

Aydın'a göre (1996) kişilerarası ilişkilerde açık, saygılı, rasyonel gibi olumlu tarzlar insanların birbirlerini daha iyi anlamalarını ve topluma uyumlarını kolaylaştırırken; küçümseyici, saygısız, saldırgan kişilerarası ilişki tarzları ise doğru ve sağlıklı iletişimi güçleştirmektedir (akt. Saymaz, s.32).

Yetenekli iletişimcinin özellikleri birçok araştırmacının odağı olmuştur. İletişimdeki yeterlilik; bir kimsenin özgüveninin inşasında (Steffen, Greewald & Langmeyer, 1979), akademik başarısında (Hurt, Scottt & McCroskey, 1978), yalnızlıkta (Spitzberg & Canary, 1985) ve başarılı ve tatminkar ilişkilerde rol oynaması açısından (Duran ve Zakahi, 1987), sınıf içinde (Rubin ve Graham, 1988) ve evli çiftler arasındaki ilişkilerde (Gottman ve Porterfield, 1981) önemli bir değişken olarak görünür. Bu konuda zengin empirik kanıtlar bu konunun akademik, sosyal ve mesleki kontekstlerdeki önemini vurgular (Spitzberg & Hurt, 1987'den akt., Cooks ve Descutner, 1994).

İletişim becerisi kişinin hayatının her alanında gerekli bir beceri olmakla beraber hem yetişkin rollerinin icrasında hem de mesleki başarısı için gerekli bir beceridir. Özellikle bazı meslekler tamamen insan ilişkilerine dayanmakta ve kişinin bu alanda yeterli olmasını gerektirmektedir. Özellikle iletişim temelli mesleklerde diyebileceğimiz yardım meslekleri ve halkla ilişkiler gibi meslekler kişinin bu konuda daha da yeterli olmasını gerekli kılar.

Bireyleri bir meslek sahibi yaparken, mesleki özellikler ile bireylerin kişilik özelliklerinin, ilgi ve yeteneklerinin örtüşmesi, bireyin verimliliği ve kendini gerçekleştirme açısından önem taşır (Hotaman, 2011). Daha özel olarak söylersek, her mesleğin kendine has gerektirdiği kişilik özellikleri vardır. Holland'a göre meslek seçimi kişiliğin ifadesidir. Kişisel ve sosyal faktörlerin meslek seçme ve iş değiştirme davranışları ile ilişkisi konusunda bilgi birikimi arttıkça meslek tercihlerinde kişilik özelliklerinin de bir ölçüde rol oynadığı fark edilmeye başlandı. Holland'ın tipoloji kuramına göre bir meslek grubundaki insanlar birbirine benzedikleri için birçok uyarıcıya ve soruna benzer şekilde tepkide bulunurlar ve kendilerine özgü bir kişiler arası çevre oluştururlar. Holland, bu konuda yapılan araştırmaları özetleyerek üniversitede çeşitli programlarda okuyan öğrencilerin önemli bir yüzdesinin benzer profil oluşturacağını öne sürer (Kuzgun, 2000).

Kişilik ile mesleklerin yürütüldüğü çevre veya mesleklerin gerektirdiği faaliyetler arasında anlamlı bir ilişki vardır, dolayısı ile, mesleki ilgi kişiliğin bir parçasıdır. Sonuç olarak, şansın ufak bir rolü olsa da, meslek seçimi rasgele bir olay olmaktan çok kişiliğin bir yansımasıdır (Ivancevich, 2003'den akt., Kamaşak ve Bulutlar, 2010). Örneğin Kepçeoğlu (1994'den akt., Özgün, 2007) Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde verimlilikle danışanın kişilik özelliklerini diğer özelliklerin yanı sıra önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Psikolojik danışmanlık mesleği birçok farklı yönü vurgulanarak tanımlanmış bir meslektir. Bu tanımlardan bir tanesi olan Patterson'ın tanımına göre danışanın ruh sağlığını geliştirmeye yönelik olarak gerçekleşen bir kişilerarası ilişkiler sürecidir (akt., Tan, 1992, s. 33-34). Burada da vurgulandığı gibi psikolojik danışmanlık kişilerarası ilişkilerle işleyen, iletişime dayalı bir yardım mesleğidir. Yine psikolojik danışmanın amaçlarına baktığımızda bu amaçlar arasında danışanın kişilerarası ilişkilerini geliştirmesine yardımcı olma da vardır (Şirin, 2011, s. 412). Buradan da anlaşılacağı üzere psikolojik danışmanlık mesleği danışmanın iletişim ve ilişki kurma becerilerinde yeterli olmasını zorunlu kılar. Danışmanın danışana empatik anlayışını iletmesi kabiliyeti danışma süreciyle yakından ilişkili özelliklerden birisidir (Ivey, 1981'den akt. Goldin, 1991). Ayrıca danışmanlık eğitimi sırasında uygun iletişim becerilerini arttırıcı programların olması bu becerilerin geliştirilmesinin danışmanlar açısından gerekli olduğunu gösterir (Goldin, 1991). Danışmanlık mesleğindeki önemli yönlerden birisi de danışan- danışman ilişkisinin güvene dayanmasıdır. Bir psikolojik danışmanın başarılı olması, onun strateji, teknik ve yönelim açısından donanımlı olmasına ve danışanı kurduğu güven ilişkisine bağlıdır. Güven, empatik ortamda kullanılan iletişim becerilerinin etkisiyle gelişir (Okun, 1997'den akt., İkiz, 2009, s. 348).

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER: PSIKOLOJİK DANIŞMAK VE HALKLA İLİŞKİLER...

Muslu- Köseoğlu (1994'den akt., Özgün, 2007) etkili psikolojik danışmanların kişilik özellikleri konusunda yapılan çalışmalarda ortak özelliklerden birinin kişilerarası ilişkilerde başarılı olmak olduğunu ifade etmektedir.

İkiz'e göre (2006) empatik olarak anlayabilme ve anlayışı iletebilmeyi içeren empatik beceri, cinsiyetten, kişisel algılardan, yaşam biçimi ve eğitim düzeyinden bağımsız olarak eğitimle geliştirilebilen temel iletişim becerilerinden biridir. İletişim becerileri konusunda tüm psikolojik danışmanların duyarlı ve donanımlı olmaları beklenmektedir (Korkut, 2004, s.9).

Kişilerarası iletişim ve ilişkilere dayanan diğer bir meslekte halkla ilişkiler mesleğidir. Halkla ilişkiler temelde kamuya olumlu bir imaj yansıtmak gibi iletişimle ilgilidir. İletişimin bir biçimi düşüncelerin bireysel veya grup ortamında sözel olarak etkili bir şekilde ifade edilmesidir (Spohr, 2009, s.8).

Çalıştığı kurumun tanınmasını, çalışmalarına karşı insanlarda olumlu izlenimler uyandırmasını, çevresiyle iyi ilişkiler kurmasını ve saygınlığını artırmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmaları yapan kişidir. Halkla İlişkiler ve Tanıtım Elemanı, işletmenin genel çalışma prensipleri doğrultusunda, araç, gereç ve ekipmanları etkin bir şekilde kullanarak, işçi sağlığı, iş güvenliği ve çevre koruma düzenlemelerine ve mesleğin verimlilik ve kalite gereklerine uygun olarak:

- a) Çalıştığı kurumu tanıtıcı raporlar, haber bültenleri, resimli broşürler hazırlamak,
- b) Kurumun çalışmalarının ve etkinlik alanlarının basın, radyo ve televizyon aracılığı ile halka tanıtılmasını sağlamak,
- c) Konferans, seminer, sergi, basın toplantısı, yıldönümü gibi kültürel ve sosyal etkinlikleri düzenlemek,
- d) Kurumla ilgili izlenimleri takip ederek kurumun daha iyi tanıtılmasını ve saygınlığının artırılmasını sağlayacak çalışmalar yapmak,
- e) Mesleği ile ilgili gelişmeleri takip etmek ve uygulamak,
vb. görev ve işlemleri yerine getirir. (Türk Meslekler Sözlüğü Meslek Bilgileri, 2006).

Halkla ilişkiler alanında çalışacak personelin sahip olması gereken ve eğitimden de önemli olan özellikler:

- Karşısındaki kişi de güven ve saygı uyandıracak kişilik ve karakter,
- Gelişmiş bir iletişim ve özellikle konuşma ve yazı yazma niteliği,
- İçinde çalıştığı alanla ilgili alan bilgisi,
- Yaratıcılık,
- İnanç ve ilgi uyandıracak bir dış görünüş,
- İşe sevgi ve bağlılık

olarak sıralanabilir (Asna, 1969'dan akt. Şen ve Çerçi, 1976).

Kişilerarası ilişkilerde en önemli faktörlerden biri empatidir. Empati, bireyin hem kendinin hem de başkalarının duygularını anlama ve farkında olması, kendi duygularını karşı tarafa aktarabilmesi, hem kendinin hem de başkalarının duygu ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurabilmesi (İmamoğlu, 2008, s. 160) olarak tanımlanmıştır. Empatinin tanımı dayandığı psikoterapi teorisine göre değişiklik gösterir. Örneğin bilişsel davranışçı teoriye (Beck, Rush, Shaw&Emery, 1979) göre empati ortak ittifakı geliştiren bir süreçtir, insancıl teoriye göre (Rogers, 1957) empati diğer kişinin duygularını onun gibi hissetmek anlamına gelir. Psikodinamik teoride ise empati objektifliğini muhafaza ederek diğer kişinin içsel yaşamının tecrübe edilmesi olarak (Kohut, 1984) tanımlanır. Hackney'e (1978) göre empati iletişim becerisi değil de bir kimsenin kişiliğine ilişkin içsel bir özelliktir. Rogers'a (1957) göre empati terapötik ilişkide merkezi önem taşıyan bir özelliktir. Birçokları tarafından danışman ve danışan ilişkisinde temel birleşen ve ilişkinin terapötik olmasını sağlayan unsur olarak görülür (Carlozzi, Bull, Stein, Ray & Barnes 2002).

Danışma süreci yoluyla, bir danışmanın danışanı şimdi ve burada temelinde empatik bir şekilde anlaması ve daha gelişmiş bir empatik perspektifle danışanın yaşamını nasıl gördüğüne dair bir anlayış geliştirmesi mümkündür (Goldberg, 1999'dan akt. Clark, 2010, s. 350).

Araştırmalara göre kişilerarası ilişkilerin önemli bir boyutu olan ve iyilikseverlik ile yeteneğe dayanan güvenden oluşan kişilerarası güven, kompleks zımnı bilgileri aktarmada en önemli duygusal özelliktir (Chowdhury, 2005; VonKrogh, 1998'den akt. Kase, Paauweee & Zapan, 2009).

Bu çalışmanın amacı rehberlik ve psikolojik danışmalık (RPD) programı öğrencileri ile halkla ilişkiler ve Tanıtım (HİT) öğrencilerin kişiler arası ilişkiler açısından karşılaştırmak ve kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, yaş, ifade edilen gelir gibi bazı sosyo-demografik özellikler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Model

Araştırma nicel betimsel araştırma modellerinden genel tarama yöntemine göre tasarlanmıştır. Tarama modellerinde, bir durum var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılır ve bu modellerden keşif, betimleme ve açıklama amaçları için yararlanılır. Genel tarama modeli ise, çok sayıda elemandan oluşan bir evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama çalışmalarıdır (Karasar, 2011).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Marmara Üniversitesinde eğitim görmekte olan RPD ve HİT öğrencileri oluşturmaktadır. Seçkisiz örnekleme ile seçilen örnekleme ait tüm veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER: PSIKOLOJİK DANIŞMAK VE HALKLA İLİŞKİLER...

Tablo 2. Örneklemin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

| Seçenekler | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | Toplam |
|------------------------------|--------|-----------------------|----------------------------------|--------------------|-------------------|--------------|--------|
| Cinsiyet | | Erkek | Kadın | | | | - |
| | η | 93 | 159 | | | | 252 |
| | % | 36,9 | 63,1 | | | | 100 |
| Bölüm | | PDR | HİT | | | | - |
| | η | 118 | 134 | | | | 252 |
| | % | 46,8 | 53,2 | | | | 100 |
| Sınıf | | 1 | 2 | | | | - |
| | η | 143 | 105 | | | | 248 |
| | % | 56,7 | 41,7 | | | | 100 |
| Yaş | | 18 ve altı | 19-20 | 21 ve üstü | | | - |
| | η | 41 | 147 | 60 | | | 248 |
| | % | 16,5 | 59,3 | 24,2 | | | 100 |
| Mezun olunan lise türü | | Genel | Anadolu | Diğer | | | - |
| | η | 117 | 90 | 44 | | | 251 |
| | % | 46,4 | 25,7 | 17,5 | | | 100 |
| İfade edilen Gelir | | Ortanın Altı | Orta | Ortanın üstü | | | - |
| | η | 38 | 169 | 43 | | | 250 |
| | % | 15,2 | 67,6 | 17,2 | | | 100 |
| Baba Eğitim Düzeyi | | Formel Eğitimi Yok | İlköğretim (ilk ve orta okul) | Lise | Yüksek Öğretim | | - |
| | η | 17 | 115 | 65 | 55 | | 252 |
| | % | 6,7 | 45,6 | 25,8 | 21,8 | | 100 |
| Anne Eğitim Düzeyi | | Formel Eğitimi Yok | İlköğretim (ilk ve orta okul) | Lise | Yüksek Öğretim | | - |
| | η | 35 | 128 | 55 | 25 | | 243 |
| | % | 14,4 | 52,7 | 22,6 | 10,3 | | 100 |
| Oturlan Ev | | Lojman | Kira | Kendilerine Ait | Diğer | | - |
| | η | 6 | 50 | 187 | 9 | | 252 |
| | % | 2,4 | 19,8 | 74,2 | 3,6 | | 100 |
| Ailede Birey Sayısı | | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 ve üstü | - |
| | η | 3 | 29 | 85 | 69 | 63 | 249 |
| | % | 1,2 | 11,6 | 34,1 | 27,7 | 25,3 | 100 |

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacıyla bölüm, cinsiyet, yaş, ifade edilen gelir düzeyi ve benzerlerini içeren bir demografik bilgi formu, ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) kullanılmıştır.

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ): Çalışmada katılımcıların kişilerarası ilişkilerini değerlendirmek üzere İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen *Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)* kullanılmıştır. Evrenini genç yetişkinlerin oluşturduğu geliştirme çalışmasına, tesadüfi örnekleme yolu ile 20–40 yaş aralıklarında 680 genç yetişkin (301 erkek, 379 kadın) katılmıştır. İçerik analizi tekniği ile geliştirilen KİBÖ'nün yapı geçerliliği, temel bileşenler yöntemi ile sınanmış ve ölçeğin dört faktörlü bir yapı gösterdiği ortaya konulmuştur. *Onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı* olarak isimlendirilen faktörler birlikte, test toplam varyansının % 36.04'ünü açıklamış ve birbirleri ile orta derecede ilişkili bulunmuşlardır.

Ölçeğin, ölçüt geçerliliği sınavında Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği ve İletişim Becerileri Envanteri'nden yararlanılmıştır. Bulgular, KİBÖ'nün “Onay bağımlılık” alt boyutu, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerileri Envanteri'nin tüm alt boyutları ile ters yönde ilişkili olduğunu; Sosyal Kaygı Ölçeği ile de doğrusal ilişki sergilediğini göstermektedir. Ayrıca yapı geçerliliği dâhilinde de Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmış ve ölçeğin sosyal beğenirlikten etkilenmediği ortaya konulmuştur.

Güvenirlilik analizlerinde KİBÖ'nün alt boyutlarının Cronbach α iç tutarlılık katsayıları .78 ile .85 arasında; test-tekrar test değerlerinin de .62 ile .96 arasında değiştiği görülmektedir.

Verilerin Analizi: Önce araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, ardından araştırmanın amaçlarına uygun olarak şu ilişkisel çözümlenmeler gerçekleştirilmiştir:

1. Öğrencilerin kişilerarası ilişkilerinin çeşitli demografik değişkenlere (cinsiyet, bölüm, ifade edilen gelir düzeyi gibi) göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için parametrik bağımsız grup t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA);

2. Kişiler arası ilişkilerin alt boyutlarının birbirleriyle ilişkilerini belirlemek için Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi tekniği kullanılmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS programında çözümlenmiş, anlamlılık .05 düzeyinde sınanmış ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar hâlinde sunulmuştur

BULGULAR

Tablo 2. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

| Boyutlar | <i>n</i> | \bar{x} (Ham) | \bar{x} (standartize) | ss |
|--------------------|----------|--------------------|----------------------------|-----|
| Onay bağımlılık | 210 | 38,59 | 2,57 | ,54 |
| Empati | 232 | 35,45 | 3,93 | ,57 |
| Başkalarına Güven | 221 | 51,44 | 3,42 | ,55 |
| Duygu Farkındalığı | 220 | 50,09 | 3,57 | ,50 |

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin empati alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{X}=3,93$ standart sapması $ss=,54$ olarak en yüksek; onay bağımlılık alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması ise $\bar{X}=2,57$ standart sapması $ss=,54$ olarak en düşük hesaplanmıştır.

Tablo 3. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

| Alt Boyut | Gruplar | <i>n</i> | \bar{x} | ss | $Sh_{\bar{x}}$ | <i>t</i> Testi | | |
|--------------------|---------|----------|-----------|-----|----------------|----------------|-----------|----------|
| | | | | | | <i>t</i> | <i>Sd</i> | <i>p</i> |
| Onay bağımlılık | PDR | 102 | 2,71 | ,53 | ,053 | 3,722 | 208 | ,000* |
| | HİT | 108 | 2,44 | ,52 | ,050 | | | |
| Empati | PDR | 110 | 3,94 | ,55 | ,052 | ,069 | 230 | ,945 |
| | HİT | 122 | 3,93 | ,59 | ,054 | | | |
| Başkalarına Güven | PDR | 108 | 3,47 | ,55 | ,053 | 1,311 | 219 | ,191 |
| | HİT | 113 | 3,38 | ,54 | ,051 | | | |
| Duygu Farkındalığı | PDR | 107 | 3,59 | ,47 | ,046 | ,556 | 218 | ,579 |
| | HİT | 113 | 3,55 | ,53 | ,050 | | | |

Tablo 3’de görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin kişiler arası ilişkiler bozulma alt boyutları puanlarının bölüm değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığa sadece onay bağımlılık alt boyutunda ($t=3,722$; $p<,05$) rastlanmıştır. Farklılık PDR öğrencilerinin lehinedir.

Tablo 4. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

| Alt Boyut | Gruplar | n | \bar{x} | ss | Sh \bar{x} | t Testi | | |
|--------------------|---------|-----|-----------|-----|--------------|---------|-----|------|
| | | | | | | t | Sd | p |
| Onay bağımlılık | Erkek | 72 | 2,56 | ,54 | ,063 | -,086 | 208 | ,932 |
| | Kadın | 138 | 2,57 | ,55 | ,047 | | | |
| Empati | Erkek | 82 | 3,88 | ,60 | ,066 | -1,101 | 230 | ,272 |
| | Kadın | 150 | 3,97 | ,56 | ,045 | | | |
| Başkalarına Güven | Erkek | 76 | 3,35 | ,55 | ,064 | -1,561 | 219 | ,120 |
| | Kadın | 145 | 3,47 | ,54 | ,045 | | | |
| Duygu Farkındalığı | Erkek | 74 | 3,56 | ,53 | ,061 | -,235 | 218 | ,814 |
| | Kadın | 146 | 3,58 | ,49 | ,041 | | | |

Tablo 4 görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin kişiler arası ilişkiler tüm alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 5. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

| Alt Boyut | Gruplar | n | \bar{x} | ss | Sh \bar{x} | t Testi | | |
|--------------------|---------|-----|-----------|-----|--------------|---------|-----|------|
| | | | | | | t | Sd | p |
| Onay bağımlılık | 1 sınıf | 117 | 2,56 | ,54 | ,050 | -,442 | 205 | ,659 |
| | 2 sınıf | 90 | 2,59 | ,56 | ,059 | | | |
| Empati | 1 sınıf | 132 | 3,97 | ,56 | ,048 | ,973 | 227 | ,331 |
| | 2 sınıf | 97 | 3,89 | ,60 | ,060 | | | |
| Başkalarına Güven | 1 sınıf | 123 | 3,44 | ,54 | ,049 | ,469 | 215 | ,639 |
| | 2 sınıf | 94 | 3,41 | ,57 | ,059 | | | |
| Duygu Farkındalığı | 1 sınıf | 124 | 3,58 | ,53 | ,047 | ,119 | 214 | ,905 |
| | 2 sınıf | 92 | 3,57 | ,48 | ,050 | | | |

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER: PSIKOLOJİK DANIŞMAK VE HALKLA İLİŞKİLER...

Tablo 5 görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin kişiler arası ilişkiler tüm alt boyutları puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 6. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

| <i>f</i> , \bar{X} ve <i>SS</i> Değerleri | | | | | ANOVA Sonuçları | | | | | | |
|---|----------------|----------|-----------|-----------|-----------------|-----------|-----------|-----------|----------|----------|------|
| Alt Boyut | Grup | <i>N</i> | \bar{X} | <i>SS</i> | Var. K. | <i>KT</i> | <i>Sd</i> | <i>KO</i> | <i>F</i> | <i>p</i> | Fark |
| Onay bağımlılık | 18 Yaş ve altı | 36 | 2,73 | ,45 | G.Arası | 1,16 | 2 | ,58 | 1,944 | ,146 | - |
| | 19-20 yaş | 124 | 2,53 | ,55 | G.İçi | 61,01 | 204 | ,29 | | | |
| | 21 yaş ve üstü | 47 | 2,56 | ,59 | Toplam | 62,16 | 206 | | | | |
| | Toplam | 207 | 2,57 | ,54 | | | | | | | |
| Empati | 18 Yaş ve altı | 40 | 3,97 | ,56 | G.Arası | ,77 | 2 | ,386 | 1,155 | ,317 | - |
| | 19-20 yaş | 137 | 3,97 | ,55 | G.İçi | 75,53 | 226 | ,334 | | | |
| | 21 yaş ve üstü | 52 | 3,83 | ,64 | Toplam | 76,30 | 228 | | | | |
| | Toplam | 229 | 3,94 | ,57 | | ,77 | 2 | ,386 | | | |
| Başkalarına Güven | 18 Yaş ve altı | 38 | 3,50 | ,56 | G.Arası | ,45 | 2 | ,229 | ,737 | ,480 | - |
| | 19-20 yaş | 126 | 3,43 | ,56 | G.İçi | 66,33 | 214 | ,310 | | | |
| | 21 yaş ve üstü | 53 | 3,36 | ,52 | Toplam | 66,79 | 216 | | | | |
| | Toplam | 217 | 3,43 | ,55 | | | | | | | |
| Duygu Farkındalığı | 18 Yaş ve altı | 36 | 3,65 | ,50 | G.Arası | ,21 | 2 | ,106 | ,406 | ,667 | - |
| | 19-20 yaş | 130 | 3,57 | ,48 | G.İçi | 55,45 | 213 | ,260 | | | |
| | 21 yaş ve üstü | 50 | 3,56 | ,57 | Toplam | 55,67 | 215 | | | | |
| | Toplam | 216 | 3,58 | ,50 | | | | | | | |

Tablo 6'da görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 7. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının Mezun Olunan Lise Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

| f, \bar{X} ve SS Değerleri | | | | | ANOVA Sonuçları | | | | | | |
|--------------------------------|----------------|-----|-----------|------|-----------------|-------|------|------|-------|------|------|
| Alt Boyut | Grup | N | \bar{X} | SS | Var. K. | KT | Sd | KO | F | p | Fark |
| Onay bağımlılık | Genel Lise | 90 | 2,55 | ,53 | G.Arası | ,22 | 2 | ,111 | ,367 | ,694 | - |
| | Anadolu Lisesi | 78 | 2,61 | ,58 | G.İçi | 62,46 | 206 | ,303 | | | |
| | Diğer | 41 | 2,53 | ,51 | Toplam | 62,69 | 208 | | | | |
| | Toplam | 209 | 2,57 | ,54 | | | | | | | |
| Empati | Genel Lise | 105 | 3,97 | ,58 | G.Arası | 1,84 | 2 | ,921 | 2,830 | ,061 | - |
| | Anadolu Lisesi | 84 | 3,82 | ,58 | G.İçi | 74,19 | 228 | ,325 | | | |
| | Diğer | 42 | 4,06 | ,51 | Toplam | 76,03 | 230 | | | | |
| | Toplam | 231 | 3,93 | ,57 | | | | | | | |
| Başkalarına Güven | Genel Lise | 100 | 3,38 | ,55 | G.Arası | ,77 | 2 | ,389 | 1,276 | ,281 | - |
| | Anadolu Lisesi | 81 | 3,42 | ,58 | G.İçi | 66,38 | 218 | ,305 | | | |
| | Diğer | 40 | 3,55 | ,46 | Toplam | 67,15 | 220 | | | | |
| | Toplam | 221 | 3,42 | ,55 | | | | | | | |
| Duygu Farkındalığı | Genel Lise | 103 | 3,58 | ,53 | G.Arası | ,08 | 2 | ,044 | ,170 | ,843 | - |
| | Anadolu Lisesi | 76 | 3,54 | ,49 | G.İçi | 56,04 | 216 | ,259 | | | |
| | Diğer | 40 | 3,59 | ,45 | Toplam | 56,1 | 218 | | | | |
| | Toplam | 219 | 3,57 | ,50 | | | | | | | |

Tablo 7'de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının mezun olunan lise değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER: PSIKOLOJİK DANIŞMAK VE HALKLA İLİŞKİLER...

Tablo 8. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

| f, \bar{X} ve SS Değerleri | | | | | ANOVA Sonuçları | | | | | | |
|--------------------------------|----------------------|-----|-----------|------|-----------------|-------|------|------|-------|------|------|
| Alt Boyut | Grup | N | \bar{X} | SS | Var. K. | KT | Sd | KO | F | p | Fark |
| Onay bağımlılık | Ortanın üstü- Yüksek | 30 | 2,63 | ,52 | G.Arası | ,71 | 2 | ,357 | 1,187 | ,307 | - |
| | Orta | 144 | 2,58 | ,54 | G.İçi | 61,91 | 206 | ,301 | | | |
| | Ortanın Üstü- Yüksek | 35 | 2,44 | ,56 | Toplam | 62,62 | 208 | | | | |
| | Toplam | 209 | 2,57 | ,54 | | | | | | | |
| Empati | Ortanın üstü- Yüksek | 35 | 3,88 | ,58 | G.Arası | ,33 | 2 | ,165 | ,497 | ,609 | - |
| | Orta | 156 | 3,92 | ,57 | G.İçi | 75,70 | 228 | ,332 | | | |
| | Ortanın Üstü- Yüksek | 40 | 4,01 | ,56 | Toplam | 76,03 | 230 | | | | |
| | Toplam | 231 | 3,93 | ,57 | | | | | | | |
| Başkalarına Güven | Ortanın üstü- Yüksek | 32 | 3,48 | ,52 | G.Arası | ,28 | 2 | ,144 | ,466 | ,628 | - |
| | Orta | 148 | 3,40 | ,57 | G.İçi | 66,84 | 217 | ,308 | | | |
| | Ortanın Üstü- Yüksek | 40 | 3,48 | ,50 | Toplam | 67,13 | 219 | | | | |
| | Toplam | 220 | 3,43 | ,55 | | | | | | | |
| Duygu Farkındalığı | Ortanın üstü- Yüksek | 32 | 3,60 | ,50 | G.Arası | ,13 | 2 | ,069 | ,268 | ,765 | - |
| | Orta | 150 | 3,58 | ,49 | G.İçi | 55,69 | 216 | ,258 | | | |
| | Ortanın Üstü- Yüksek | 37 | 3,52 | ,55 | Toplam | 55,83 | 218 | | | | |
| | Toplam | 219 | 3,58 | ,50 | | | | | | | |

Tablo 8’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının ifade ettikleri gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 9. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Alt Boyutların Puanlarının aralarındaki Korelasyonlar

| Puanlar | Değer | 2 | 3 | 4 |
|-----------------------|-------|------|-------|-------|
| 1. Onay bağımlılık | r | ,189 | -,360 | -,283 |
| | p | ,007 | ,000 | ,000 |
| | N | 201 | 193 | 191 |
| 2. Empati | r | 1 | ,239 | ,259 |
| | p | | ,000 | ,000 |
| | N | | 210 | 210 |
| 3. Başkalarına Güven | r | | 1 | ,416 |
| | p | | | ,000 |
| | N | | | 201 |
| 4. Duygu Farkındalığı | r | | | 1 |
| | p | | | ,000 |
| | N | | | 220 |

Tablo 9'da görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda, a-onay bağımlılık alt boyutu puanları ile empati alt boyutu ($r=,189$; $p<,001$) arasında pozitif yönde, başkalarına güven alt boyutu ($r=-,360$; $p<,001$), duygu farkındalığı alt boyutu ($r=-,283$; $p<,001$) arasında negatif yönde; b-empati alt boyutu ile başkalarına güven ($r=,239$; $p<,001$) alt boyutu ve duygu farkındalığı ($r=,259$; $p<,001$) arasında pozitif yönde; c-başkalarına güven alt boyutu ile duygu farkındalığı ($r=,416$; $p<,001$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunduğu saptanmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ölçme aracından alt boyutlarından alınan puanların ortalanasına bakıldığında onay bağımlılığının ortalama bir değere sahip olduğu diğer alt boyutların ise empati en yüksek olmak üzere standardize edilmiş beş toplam puan bağlamında üç, buçuk civarında olduğu ortaya çıkmıştır. Onay bağımlılık tüm grup baz alındığında düşük çıkması sağlıklı bir yaklaşım olması nedeniyle olumlu olarak yorumlanabilir. İmamoğlu ve Aydın (2009) bu boyutun, kişilerarası ilişkilerde kültürel nüvelerden ziyade bireyin açılımlarında adeta başkalarının görüşlerinin, tutumlarının ve değerlerinin ön planda tutulduğu bir boyutu yansıttığını, ben ve diğerleri ayrımında, kendisini yok farz edecek derecede diğerlerine odaklanmış, bireyselliğin ve ben değerinin göz ardı edildiği bir boyut olduğunu ifade etmedirler. Diğer

alt boyutların ortalamasının üzerinde olması her iki mesleğinde iletişim ekseninden dolayı olumlu değerlendirilebilir. Araştırmanın bir diğer ana sorusu RPD ve HİT öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutlarını karşılaştırmaktı. Onay bağımlılığın RPD öğrencilerinde daha yüksek çıkması dışında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Onay bağımlılıktaki farklılık grubun sosyo-kültürel temelleriyle açıklanabilir. Bilindiği gibi eğitim fakültesi öğrencileri daha geleneksel ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplardan gelmektedirler (Aksu, Engin-Demir, Daloglu, Yildirim & Kiraz 2010, Dursun, 2008). Geleneksel değerler daha uyumlu olmayı içerdiği de açıktır. Bütün olarak baktığımızda ise tek boyutta farklılık çıkması meslek icraları açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Diğer fark analizlerinin hiç birinde kişiler arası ilişkilerle demografik değişkenler (cinsiyet, sınıf, yaş, mezun olunan lise türü, ifade edilen gelir) farklılığa rastlanmamıştır. Alt boyutlar arasında ilişkileri bakıldığında onay bağımlılık beklendiği üzere diğer alt boyutlarla empati hariç olumsuz ilişkiye sahip iken diğer alt boyutlar birbirleriyle olumlu ilişkiye sahiptir.

Bu çalışma RPD ve HİT öğrencilerini karşılaştıran ender çalışmalardan biri olması nedeniyle ancak nitel ve nicel yöntemlerle yapılacak çalışmalar çerçevesinde konu tüm boyutlarıyla ortaya konulabilir. Ayrıca öğretim elemanlarının kanaatlerini derleyen çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksu, M., Engin-Demir, C. Daloglu, A., Yildirim, S., & Kiraz, E. (2010). Who are the future teachers in Turkey? Characteristics of entering student teachers. *International Journal of Educational Development, 30* (1), 91-101.
- Aydın, B. (2002). Genç yetişkinlik. B. Aydın (Ed.) *Gelişim psikolojisi* içinde. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları.
- Bilgin N. (2003). *Sosyal psikoloji sözlüğü*. İstanbul: Bağlam.
- Bretherton, İ. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology, 28*, 759-775.
- Carlozzi, A. F., Bull, K. S., Stein, L. B., Ray, K., & Barnes, L. (2002). Empathy theory and practice: A survey of psychologists and counselors. *Journal of Psychology, 136*(2), 161-170.
- Clark, A. J. (2010). Empathy: An integral model in the counseling process. *Journal of Counseling & Development, 88*, 348-356.
- Cooks, L., & Descutner, D. (1994). *A phenomenological inquiry into the relationship between perceived coolness and communication competence*. In K. Carter and M. Presnell (Eds.), *Interpretive Approaches to Interpersonal Communication* (pp. 247-68). Albany: State University of New York Press.
- Dursun, C. (2008). *Sınıf öğretmenliği aday öğretmenlerinin profili (Ankara örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Goldin, E. E. (1991). Counselor predicate usage and communication proficiency. *Counselor Education & Supervision, 30*(3), 212-224.

- Hotaman, D. (2011). Eğitim fakülteleri kendi öğrencilerini seçebilir mi? *Kuramsal Eğitim Bilim*, 4 (1), 126-136.
- Hovardaoğlu, S. (1995). Kişilerarası ilişkiler ve davranış bozuklukları. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 7-12.
- İkiz, F. E. (2006) *Danışma becerileri eğitiminin danışmanların empatik eğilim, empatik beceri ve tükenmişlik düzeyi üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İkiz, F. E. (2009) Investigation of empathy levels of the psychological counselors who work in the elementary schools. *Elementary Education Online*, 8(2), 346-356.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlerinde kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- İmamoğlu, S. E. & Aydın, B. (2009). Kişilerarası ilişki boyutları ölçeği. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 29. 76-90.
- Kamaşak, R. ve Bulutlar, F. (2010). Kişilik, mesleki tercih ve performans ilişkisi: Akademik personel üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 119-126.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kase, R. Paauwe, J., & Zupan, N. (2009). HR practices, interpersonal relations, and intrafirm knowledge transfer in knowledge-intensive firms: A social network perspective. *Human Resource Management*, 48, 615– 639.
- Korkut, F. (2004). İletişim becerileri eğitimi alan psikolojik danışmanların bazı nitelikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 8-15.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı kavramlar, uygulamalar*. Ankara: Nobel.
- Özgün, M. S. (2007). *Okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri ile mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi · Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, · Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, S. ve Çerçi, M. (1976). *Halkla ilişkiler* (2.baskı.). Ankara: DPT yayınları.
- Şirin, A (2011). Görüşme uygulamaları. S. Atay (Ed.), *İş ve meslek danışmanlığı el kitabı* içinde (s. 409-419) Ankara: İşkur Yayınları.
- Spohr, C. (2009, November) Public speaking skills are key to successful public relations. *AALL Spectrum*, 8-9.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik danışmanlık ve rehberlik*. Ankara: MEB.
- Türk Meslekler Sözlüğü Meslek Bilgileri (2009). <http://www.iskur.gov.tr/Meslek/ViewMeslekDetayPopUp.aspx?uiID=2432.04> web adresinden 20.02.2011 tarihinde edinilmiştir.
- Yılmaz, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Muğla Üniversitesi, · Sosyal Bilimler Enstitüsü.